Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma, VANUPO

Ohjelman valmistelee opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä asianomaisten muiden ministeriöiden kanssa. Valmistelussa tulee kuulla nuoria ja nuorisotyön ja -politiikan keskeisiä tahoja.

Kolme osaa:

1) Ns. nuorisopoliittinen osio, mitä hallitus haluaa nuorisopolitiikassa hallituskaudella tehdä: HO: nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaaminen.

2) Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset ja painopisteet nuorisoalan osaamiskeskuksille

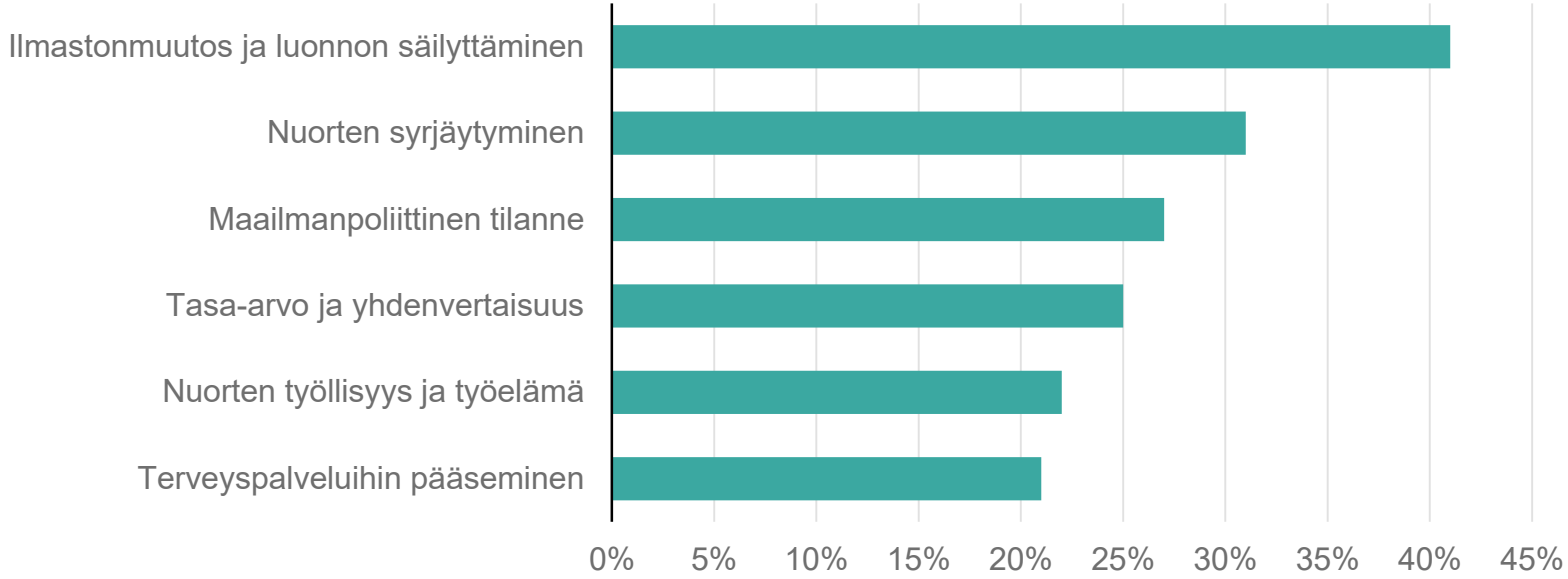
3) Tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle.

Ohjelman valmistelu

- Syksyllä 2022 aloitettiin ohjelman valmistelu kuulemalla nuoria (13-25-vuotiaita) heidän hyvinvointiinsa vaikuttavista asioita.
- Keväällä 2023 OKM kuuli nuorisoalan toimijoita alueellisissa sekä valtakunnallisissa kuulemistilaisuuksissa.
- Keväällä 2023 Valtion nuorisoneuvosto julkaisi ohjelman valmistelun tueksi katsauksen nuorten hyvinvoinnin tilasta ja arvioinnin edellisestä VANUPOsta.
- Joulukuussa 2023 OKM avasi VANUPO:n luonnoksen lausuntokierrokselle, jonka tuloksena oli yhteensä 199 lausuntopalautetta.

Nuorten kuuleminen: tärkeimmät ratkaistavat asiat Suomessa

Nuorten kasvu- ja elinolojen tila

- Enemmistö suomalaisista nuorista voi hyvin.
- Nuorten hyvinvointi on kuitenkin polarisoitunutta:
  - Yhteiskunnallinen eriarvoisuus ja erilaiset sosioekonomiset taustat jyrkentävät eroja nuorten todellisuuksien välillä.
  - Noin viides nuorista yläkoulussa, ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossa kokee ahdistusta.
  - Vain kolmas nuorista liikkuu riittävästi.
  - Vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret voivat keskivertoa huonommin (Valtion nuorisoneuvoston selvitys 2023).
- VANUPO:a valmisteltaessa on hyödynnetty ajantasaista tietoa nuorten elinoloista (mm. Nuorisobarometrit, kouluterveyskyselyt ja nuorten elinoloindikaattorit).

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma

”Hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Vahvistetaan moniammatillista työtä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.”

”Hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asiat käsitellään yhteistyössä useiden ministeriöiden välillä.”

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet

Kolme tavoitekoria, joiden alla yhteensä kahdeksan tavoitetta ja 40 toimenpidekokonaisuutta

- Kori I: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin
- Kori II: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielenterveyden tukemiseen
- Kori III: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Kori I: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

- Tavoite 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa
- Tavoite 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä
- Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

→ Käytännössä kaikilla ohjelman tavoitteilla ja toimilla pyritään nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin vahvistamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rooli ja vastuut nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluissa

- HO: ”Hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asiat käsitellään yhteistyössä useiden ministeriöiden välillä.”

  → nuorisopolitiikkaa johtaa nuorisoasioista vastaava ministeri Sandra Bergqvist

- Lähes koko OKM:n toimiala on merkittävässä roolissa nuorten hyvinvointityössä (varhaiskasvatus, opetus, koulutus, nuorisotyö, liikunta- ja kulttuuripalvelut).

Opetus- ja kulttuuriministeriön rooli ja vastuut nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluissa

- Kokonaisvaltaisen nuorisopolitiikan keskiössä on nuori ja hänen hyvinvointinsa sekä lähiyhteisönsä, eivät erilaiset asiakkuudet tai järjestelmät.
- Nuoren hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että nuorella on pääsy esimerkiksi laadukkaaseen koulutukseen ja harrastuksiin sekä työllistymis- ja terveyspalveluihin.
- Mikään tietty hallinnonala tai toimenpide ei voi ratkaista nuorten hyvinvointivajetta yksin.
- Kokonaisvaltaisella ja johdonmukaisella nuorisopolitiikalla tuetaan nuorten hyvinvointia. Menestyksellisen nuorisopolitiikan toteuttaminen edellyttää sekä politiikan selkeää koordinointia ja johtamista, että politiikan monialaisuutta.

Nuorisotyön rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä

- Nuorisotyön moninainen rooli nimenomaan hyvinvoinnin tukemisessa, vahvistamisessa ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä sekä vapaa-ajalla että kouluissa ja oppilaitoksissa.

  →Harrastukset, avoin tilatyö, jalkautuva nuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö, kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö jne.

- Etsivä nuorisotyö, 500 htv valtionavustuksella, 30 000 yhteydenottoa ja 20 000 nuorta avun ja tuen piirissä.

- Nuorten työpajatoiminta, 14 milj. euroa, 20 000 nuorta työpajoilla.

Tiedonvaihdon sujuvuus nuorisotyössä

- Nuorisolaissa pääsääntöisesti riittävät valtuudet nuoren tukemiseen ja viranomaisyhteistyön aloittamiseen.
- Nuorisolaki määrittelee tilanteet, joissa salassapitosäännösten edellytyksistä voidaan poiketa ja nuoren tiedot luovuttaa myös ilman nuoren lupaa etsivälle nuorisotyölle.
- Henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan ja uhkaavan teon osalta muutostarpeiden arviointi kesken. Nuorisotyön toimijoissa myös yhdistysten työntekijöitä ja vapaaehtoisia.